

FIPRONIL

BESLIST GEEN EITJE!

GERDA BRIENE

*Een waargebeurd verhaal over de impact
van de fipronilcrisis, voor iedereen die
weleens een eitje eet*

FIPRONIL

BESLIST GEEN EITJE!

*Een waargebeurd verhaal over
de impact van de fipronilcrisis,
voor iedereen die weleens
een eitje eet*

GERDA BRIENE

VOORWOORD

In juli 2017 zijn 796 pluimveestallen, verdeeld over 291 bedrijven, door de Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit, de NVWA, geblokkeerd. Zij bleken gedupeerd te zijn door het bedrijf Chickfriend. Zonder dat de pluimveehouders dat wisten, had het bedrijf de verboden stof fipronil in hun stallen gespoten om bloedluis te bestrijden. Achter die aantallen gaan persoonlijke verhalen schuil; 291 verhalen van gezinnen die ineens in een nachtmerrie belandden. Eén van die verhalen is dat van Gerda en Johan Briene.

Gelukkig werd niemand ziek, want volksgezondheid en voedselveiligheid zijn voor de Nederlandse pluimveesector essentieel. Maar fysiek en emotioneel was het zwaar om maandenlang eieren te vernietigen en te proberen de dieren en stallen fipronilvrij te krijgen.

Er was op dat moment maar weinig bekend over fipronil. Het was daardoor lastig om de juiste maatregelen te nemen. Gerda en Johan hebben samen met hun kinderen enorm hard gewerkt om de kippen, stal, eieren en mest weer fipronilvrij te krijgen. Tientallen monsters hebben zij door laboratoria laten analyseren om te weten wat het resultaat was van weer een schoonmaakronde in de stal.

Voor Gerda's lichaam was het af en toe te zwaar. Ze werd 's nachts wakker van de pijn, maar altijd hield zij de moed erin. Zo krachtig. Toen ik rond de Dag van de Boerin langskwam met een bloemetje, had ze zelfs de tijd en energie gevonden om een cake te bakken. Gerda is een bijzondere vrouw met een bijzonder gezin en een bijzonder persoonlijk verhaal dat zij heeft opgetekend in dit boek. Een persoonlijk verhaal en tegelijkertijd de realiteit van 290 andere gedupeerden. Een verhaal waarvan ik graag had gewild dat we

zouden zeggen dat het wel erg fictief en overtrokken is, maar het tegendeel is waar. De realiteit van de fipronilcrisis is erger dan een pluimveehouder in zijn stoutste dromen had kunnen bedenken. Het leven gaat verder, maar met een zwarte bladzijde in het bestaan van de Nederlandse pluimveehouderij en de getroffen pluimveebedrijven.

Gerda, dank dat jij jullie verhaal wilt vertellen in dit boek. Jij neemt de lezer op heel prettige wijze mee door de maanden die heel zwart begonnen en loodzwaar waren, maar gelukkig perspectiefvol en zonnig voor jullie eindigen.

Fraude is nooit helemaal te voorkomen, maar de impact van frauduleus handelen mag nooit weer zo groot worden als in deze fipronilcrisis.

Niet alleen pluimveehouders, ook eierhandelaren, de eiverwerkende industrie, producenten van voedingsmiddelen, supermarkten en exporteurs hebben honderden miljoenen euro's schade geleden. De sector betaalt duur leergeld. Hopelijk leren andere sectoren hier ook van, want wat Gerda en haar gezin (en alle andere gedupeerden) hebben meegemaakt, wens ik niemand toe.

Dit boek draagt bij aan dat lerend vermogen en geeft lezers van buiten de agrarische sector een inkijkje in het leven op een Twentse boerderij in crisistijd. Sterke familiebanden zorgen ervoor dat je zoiets aankunt. Het is een boeiend boek voor iedereen die van waargebeurde en menselijke verhalen houdt.

HENNIE DE HAAN

Voorzitter Nederlandse Vakbond Pluimveehouders

INLEIDING

In 1989 kochten wij, Johan en Gerda, samen met de ouders van Johan een vervallen boerderij. Johans ouders wilden graag buitenaf wonen. Johan wilde graag boer worden. En ik? Ik volgde de liefde van mijn leven.

We hebben in veel verschillende bedrijfstakken gewerkt, zoals: vleesvarkens, schapen, konijnen, jeugdzorg op de boerderij, edelherten, paarden in pensionstalling, vleeskalveren.

Van 1994 tot 1997 hebben we legkippen gehouden op een huurlocatie. Daar is onze liefde voor kippen ontstaan. Het lukte ons pas om in 2009 de vergunning thuis aangepast te krijgen. Sindsdien houden we biologische legkippen. Dat was zo leuk om te doen, dat we in 2010 daarnaast ook scharrelkippen zijn gaan houden.

Dat had nogal wat voeten in aarde, want de bank wilde daarvoor geen financiering verstrekken. Wij moesten ons eerst bewijzen als pluimveehouders. We hebben met verschillende zakenpartners afspraken gemaakt, waardoor het hele plan toch kon doorgaan.

Niet alleen ons bedrijf groeide, ons gezin ook. Johan en ik hebben drie gezonde zonen: Jeroen, Florian en Thomas. Ze hebben allemaal verschillende interesses en opleidingen en we hebben lange tijd de indruk gehad dat we geen bedrijfsopvolger hadden. Maar Jeroen bedacht zich en hij werkt nu thuis. Omdat in 2015 op Europees niveau het melkquotum werd afgeschaft, zag hij kans om koeien te gaan melken. Daarvoor moesten de vergunningen weer worden aangepast en hebben we de stallen intern verbouwd.

We hebben de taken en verantwoordelijkheden verdeeld: Johan doet de biologische kippen, ik verzorg de scharrelkippen en Jeroen is verantwoordelijk voor de koeien.

Omdat Jeroen het bedrijf wil overnemen, bestaat ons bedrijf nog. Anders zou er nu misschien geen bedrijf meer zijn. Dan hadden we waarschijnlijk de stekker eruit getrokken toen we in 2017 verzeild raakten in wat nu bekend staat als de fipronilaffaire.

ONS VERHAAL

26 juli 2017 – Het telefoontje

Het lijkt een gewone woensdag. Johan en ik doen de stalronde. Volgens een vaste routine lopen we door de kippenstal. Ondertussen controleren we de gezondheid van de dieren en het klimaat. We voelen of het niet te warm of te koud is en we controleren of alle ventilatieroosters op de juiste stand staan. We luisteren of de kippen op de gebruikelijke manier kakelen. We kijken of de kippen genoeg voer en water hebben en we rapen de eieren die op de grond liggen.

In de stal staan vijf volières van ongeveer vijfenzeventig meter lang. Daarin kunnen de kippen op verschillende niveaus eten, drinken, hun ei leggen en slapen. De kippen kunnen vrij bewegen over de hele breedte van de stal, dus in alle vijf volières en alle zes rijen. In de lengterichting is de stal verdeeld in vijf afdelingen.

Johan en ik nemen elk drie rijen voor onze rekening. We werken naar elkaar toe en daarna gaan we samen via de breedste rij aan

de buitenkant terug naar voren. Terwijl we naast elkaar lopen, bespreken we of er bijzonderheden of aandachtspunten zijn.

Als Johan en ik de staldeur achter ons sluiten, staat Jeroen ons op te wachten in het eierlokaal, de ruimte voorin de kippenstal waar we de eieren verzamelen en inpakken.

“Mam, er heeft een man van de NVWA gebeld”, zegt Jeroen met mijn telefoon in zijn hand. “Hij zegt dat hij hier binnen een halfuur is om eieren te halen.” Er klinkt ongeloof door in zijn stem.

Ik begrijp er niets van. De Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit? Hier? Binnen een halfuur?

Ik kijk Jeroen vragend aan, neemt hij me in de maling? Ik check mijn telefoon en een paar minuten geleden is er inderdaad een gesprek met een onbekend nummer op mijn toestel gevoerd.

“Heeft die man gezegd waarom hij eieren komt halen?”, vraag ik Jeroen. “Hij zei iets over Chickfriend, maar ik begrijp het ook niet. Vraag het hem straks zelf maar.”

Chickfriend? Daar hebben we pas iets over gehoord. Er schijnt iets aan de hand te zijn met de middelen die ze hebben gebruikt bij bloedluisbestrijding. Gelukkig hebben wij geen zaken met ze gedaan. Hier kwam iemand van Chickclean om de stal te ontsmetten. We draaien de staldeur achter ons op slot en lopen naar huis. Daar leggen we de ordner met de administratie alvast klaar en zetten we koffie. We hebben er alle vertrouwen in dat we dit kunnen afhandelen aan de keukentafel.

Binnen een kwartier rijdt er een zilvergrijze gezinsauto voor. Als hij niet vooraf had gebeld, hadden we nergens aan kunnen zien dat het iemand van de NVWA was. Het zou net zo goed een klant voor een doosje verse eieren kunnen zijn.

De bestuurder, een jonge vent in spijkerbroek, meldt zich als medewerker van de NVWA. We nodigen hem uit aan de keukentafel

en schenken koffie in. De werkbbon en de factuur van Chickclean leg ik naast zijn kopje.

De NVWA'er legt uit dat uit de administratie van Chickfriend blijkt dat er een verdacht middel op dit bedrijf is geweest. Hij moet daarom 2 x 10 eieren meenemen voor monsternamen om te onderzoeken of het verdachte middel ook is gebruikt. Dat geldt voor de scharrelstal en de biologische stal.

“Maar Chickfriend is hier nooit geweest, dat was Chickclean”, zegt Johan terwijl hij naar de papieren naast het koffiekopje wijst. De NVWA'er houdt echter voet bij stuk. Chickclean is een *zusterbedrijf* van Chickfriend en uit hun administratie blijkt dat er een verdacht middel op ons bedrijf is geweest. Er móet onderzocht worden of dat middel hier ook daadwerkelijk is gebruikt.

Johan zet z'n kopje met een klap op tafel. “Maar beide stallen? Dat kan niet kloppen. Niks ervan”, zegt hij harder dan gebruikelijk. “Ze hebben alleen de scharrelstal behandeld, in de biostal zijn ze nooit geweest.” Er begint een spiertje te trekken naast zijn linkeroog.

De NVWA'er belt met kantoor. En nog eens. Als hij voor de derde keer belt, wordt hij doorverbonden. Johan slaat zijn armen over elkaar. “Toon maar aan dat je monsters moet nemen van de biostal.” Om de spanning te doorbreken, schenk ik een tweede kopje koffie in.

Ruim een halfuur en een aantal telefoontjes later komt de NVWA'er met de verlossende mededeling: in de administratie van Chickfriend komt alleen de scharrelstal voor. Op het andere bedrijf rust geen verdenking, daar hoeven ook geen monsters worden genomen.

Johan is tevreden. Samen met de NVWA'er loopt hij naar de scharrelstal om 20 eieren te halen.

“O ja”, zegt de man vlak voor vertrek, “de scharrelstal is bij deze per direct geblokkeerd voor eieren, kip en mest. Er mag niets worden

afgevoerd. Een officiële brief volgt nog." Hij laat zijn visitekaartje achter. *Inspecteur Team Dieren Welzijn* staat erop.

Wij hebben op dat moment nog het volste vertrouwen dat alles goed is. Wij hebben immers zaken gedaan met Chickclean en niet met Chickfriend en als je je aan de regels houdt, dan hoef je nergens bang voor te zijn.

Mei 2017

Als de kippen weggaan, breekt er altijd een drukke periode aan. Je moet een vangploeg regelen, de mest uit de stal scheppen en dingen die stuk zijn repareren. Het zijn tropenweken, maar je weet dat er een relatief rustige periode volgt. Als de nieuwe kippen in de stal zitten, leggen ze nog geen eieren. Dan heb je ongeveer een week om bij te komen.

Wij hebben dit jaar een strakke planning. Op 3 en 4 mei gaan de oude hennen weg en op 16 mei komen de nieuw kippen in de stal. Dat is twee weken buffelen. Met zoveel mogelijk hulp zijn we dag in dag uit in de kippenstal: vegen, scheppen, repareren. Ik kook op die dagen voor een weeshuis, want harde werkers moeten goed eten.

Ik ben in deze periode erg blij met de bezorgservice van de supermarkt. Wat een goede uitvinding. Ik kan snel tussendoor in mijn werkkleren achter de computer mijn boodschappen selecteren, een bezorgmoment kiezen en *klik* met één druk op de knop is het geregeld. Vlak voor de bezorger komt, krijg ik een berichtje op mijn telefoon en heb ik genoeg tijd om vanuit de stal naar huis te lopen. Dat is nog eens makkelijk in zo'n drukke periode.

Dit jaar valt het aflevermoment van de kippen samen met het zaaien van de maïs. Johan kan niet tegeliktijd de stal schoonmaken en het land bewerken. Er moet dus werk worden uitbesteed.

"Wat doe je liever, de stal ontsmetten of het land zaaiklaar maken?", vraag ik hem. "En wat is het kostenplaatje?"

De keus is snel gemaakt: Johan gaat het land zaaiklaar maken

en we laten de stal ontsmetten over aan een extern bedrijf. Via vertegenwoordigers horen we positieve verhalen over *die jongens van de Veluwe*. Ze werken snel en correct en ze zijn ook nog eens niet al te duur. Ze hebben twee bedrijven: Chickfriend bestrijdt bloedluis en Chickclean ontsmet stallen.

We bellen Chickclean. De afspraak past in hun planning en de prijs is aantrekkelijk, dus krijgen ze de opdracht om de stal te ontsmetten. Iedereen blij.

Ontsmetten

Op de afgesproken dag komen de jongens van Chickclean voorrijden. Ze zijn iets eerder dan afgesproken, omdat hun vorige klus sneller klaar was. Dat is voor ons geen probleem. We hebben de stal al schoon, dus ze kunnen erin.

Ik sta in het eierlokaal met naald en draad twee delen eierband aan elkaar te naaien. De lange lopende band is van een stevig soort jute. Als de kippen hun ei leggen in het legnest, rolt het ei automatisch op de eierband. Door slijtage is er nu één stuk en moet ik het versleten deel vervangen. We hebben dit klusje bewust laten liggen tot de kippen weg zijn. Anders móet het meteen klaar, omdat de dag erna weer eieren worden geraapt. Nu kan dit klusje tussendoor. Als het maar klaar is voordat de nieuwe kippen in de stal zitten.

Een jongen van Chickclean loopt in een spuitoverall met een karretje en lange slangen de stal in. De ander staat met Johan te praten. Ze overleggen hoelang de stal na het ontsmetten dicht moet blijven en wanneer we kunnen beginnen met luchten. Ik wijs ze de aansluitingen van water en stroom en Johan vertrekt naar het land.

“Wat ruikt dat spul lekker, het lijkt wel een wellness resort”, zeg ik tegen de jongen van Chickclean die nog in het eierlokaal is. “Dat klopt mevrouw, maar het is toch beter dat u hier nu weggaat. Wij dragen niet voor niets beschermende pakken. Het is niet gezond om lang onbeschermd in deze lucht te zijn.”

Oké, ik heb nog wel ander werk te doen. Ik ga naar de biostal om daar eieren af te draaien. Als ik klaar ben, is het inmiddels etenstijd.

De jongens van Chickclean zijn alweer vertrokken. Ze hebben een werkbun achtergelaten en een vuilniszak met hun wegwerpoveralls.

28 juli - Afwachten

Hoewel we eerst nog vol vertrouwen zijn dat er op ons bedrijf niets aan de hand is, worden we toch wat onrustig.

We horen links en rechts dat er verschillende bedrijven zijn geblokkeerd waar Chickfriend een bloedluisbehandeling heeft uitgevoerd. Bloedluis is een hardnekkig probleem. De beestjes, die zo klein zijn als speldenknoppen, komen 's nachts tevoorschijn als de kippen op stok zitten. Dan bijten ze de kippen en zuigen ze bloed. De kippen krijgen daardoor bloedarmoede en raken uit conditie. Soms raken ze zelfs van de leg.

Veel pluimveehouders hebben met bloedluis te kampen. Er zijn maar weinig middelen toegestaan die afdoende werken tegen bloedluis. Dat Chickfriend een nieuw middel heeft dat wel werkt, spreekt veel pluimveehouders aan. De omschrijving van DEGA16, zoals het middel heet, klinkt geloofwaardig. Een mix van etherische oliën die bloedluizen afschrikt. Het wordt zelfs gebruikt in biologische kippenstallen, omdat het een natuurlijk middel is.

De media springen er bovenop. In de kranten vind je koppen als Voedselschandaal en Gifeieren. Het is komkommertijd, elk nieuwtje wordt breed uitgemeten en flink opgeblazen. De nieuwsbulletins moeten gevuld worden.

Ineens herinneren we ons een telefoontje van de eierhandelaar, nog niet zo lang geleden. Hij belde Johan om te vragen of wij bloedluizen hadden laten behandelen door Chickfriend. "Nee, hier is Chickclean geweest om te ontsmetten", antwoordde Johan.

"Heb je ook een soort mentholgeur geroken?", vroeg de eierhandelaar. "Nou en of. Volgens Gerda leek het hier wel een wellness resort", grinnikte Johan.

We beginnen te twijfelen. Zou het dan toch? Heeft Chickclean bij ons ook een verboden middel gebruikt?

Tijdens de stalronde kijken Johan en ik goed rond. We hebben dat niet afgesproken, maar onafhankelijk van elkaar zoeken we naar bevestiging. "Ik heb tijdens de stalronde gekeken of ik ergens bloedluis zag", zeg ik. "Ik ook", knikt Johan. We kijken elkaar aan. Ik zie het op Johans gezicht. Hij heeft, net als ik, geen enkele bloedluis gezien. Dat is niet normaal. We zitten in de problemen.

Je hebt zojuist een het begin gelezen
van het boek

FIPRONIL

BESLIST GEEN EITJE!

*Een waargebeurd verhaal over
de impact van de fipronilcrisis,
voor iedereen die weleens
een eitje eet*

**Wil je weten hoe het afloopt met Gerda
en haar gezin?**

**Koop dan het boek via
www.gerdabriene.nl
of de (online)) boekwinkel.**